

החלון הערכי הרב תחומי רמות באר שבע

זועדת היגוי

מנהלת בית הספר	רחל פלג
ממונה על חטה"ב	מטי בילו
ממונה על חט"ע	חנה דדון
מרכזת פדגוגית	מירב סרור
יועצת	חנה אהוד
רכזת תנ"ך	אדס זלקינד
רכזת שכבה	יהודית יום טוב
רכזת שכבה	חן שפורן
רכזת שכבה	עדנה טאיטו
רכזת הבעה	מאירה כהן
רכזת מעורבות חברתית	עדנה סביון
רכז מחשבת	אהרון מלכה
רכזת חינוך חברתי	ורד מנחם

מנחי המכון לחינוך מתקדם בסמינר הקיבוצים
בראשותו של פרופ' נמרוד אלוני

פרופ' נמרוד אלוני יעוץ והנחיה אקדמית

ד"ר איריס בקשי ברוש מנחה בית ספרית

החזון הערכי של בית הספר

החזון

בשנת תשע"ע פתחה הנהלת בית הספר במהלך של בחינה מחדש של ייחודיות בית הספר תוך שיתוף צוות ההיגוי וכלל המורים. כבר בתחילת המהלך הוסכם שהייחודיות תתמקד בתפישה הערכית של בית הספר, וכי צוות ההנהלה וכלל המורים ישתתפו בגיבושה מחדש.

שנת תשע"א הוקדשה ללמידה מעשירה ומעצימה של רעיון ההומניזם כתשתית ערכית אפשרית לגיבושו של חזון ערכי. מנחי המכון לחינוך מתקדם בסמינר הקיבוצים, בראשותו של פרופ' נמרוד אלוני, הובילו את תהליך הלמידה בבית הספר. בסיומה של שנה זו גובש החזון הערכי על ידי צוות היגוי רחב. החזון נוסח במשפט שתחילתו בציון העיקרון של קהילה מחנכת שלכל חברה אחריות משותפת למימושו, והמשכו בציון חמשת הערכים המרכיבים אותו, כלהלן:

קהילה מחנכת לכבוד האדם, לאחריות חברתית, למצוינות אישית, למצוינות תרבותית ולזהות יהודית פלורליסטית

בתחילת שנת תשע"ב נפתח שלב נוסף ומשמעותי בגיבוש החזון שעיקרו עיון עמוק ויסודי במשמעויות חמשת ערכי החזון ובביטויים המעשי בחיי בית הספר. שלב זה כלל סדנות מליאה שנערכו לאורך השנה, כאשר מסדנה לסדנה הלך והתעצב באופן הדרגתי מסמך "מחזון למעשה - הטמעת החזון הערכי בשגרת חיו של בית הספר". בשנת תשע"ג השתתפו כלל התלמידים משכבות ז ועד י' בסדנות היכרות עם המסמך שהתגבש עד אז על ידי המורים. מטרת סדנות התלמידים הייתה להמשיך ולגבש את המסמך באמצעות תגובותיהם לנכתב ורעיונותיהם החדשים. במסמך זה מתוארים חמשת הערכים המרכיבים את החזון הערכי של בית הספר בשני פנים - בפן הרעיוני ובפן המעשי. הפן הרעיוני, שיודגש תחילה, יציג את המשמעויות של כל ערך. הפן המעשי יציג את הביטויים הפרקטיים של משמעויות אלה, וזאת בהתייחס לכלל צורות הארגון, המבנים והסדירויות של תכנית הלימודים.

תם ולא נשלם. קהילת בית הספר תפעל ליישומו של החזון, ובו בעת תמשיך לבחון ולעייין באופן שוטף במשמעויותיו כחלק משגרת עבודתה.

כבוד האדם

כבוד האדם מתקיים או לא מתקיים באמצעות התנהגויות של אנשים אלה כלפי אלה כחלק מאורח החיים השוטף. לכל אדם הזכות לקבל יחס של כבוד מאדם אחר ובו בזמן החובה להעניק יחס כזה.

הזכות לקבל והחובה להעניק יחס של כבוד הנן ללא תנאי בדעותיו והחלטותיו של אדם, במגדרו, בדתו, במוצאו העדתי, במצבו הכלכלי, במצבו הבריאותי - הפיזי, הנפשי, החושי והשכלי ובזהותו המינית.

כבוד האדם מבטא יחס ערכי שוויוני, לא שיפוטי ולא מפלה, כלפי כל אדם בבית הספר ברוח התפישה " אדם שווה לי גם אם הוא שונה ממני".

הזכות והחובה לקבל ולהעניק כבוד דורשות כשירות של אחריות אישית, התבוננות פנימית, בדיקה עצמית וידיעה עצמית לגבי האופן שבו אנחנו מרגישים שמכבדים אותנו והאופן שבו אנו מכבדים את האחרים.

כבוד האדם הוא גם כבוד עצמי, שליטה עצמית והצגת עצמי כפי שאני באמת.

יחס של כבוד לאחר משמעותו להפגין באופן עקבי רגישות כלפי מצבו של אדם, וסובלנות וקבלה של כל אדם באשר הוא אדם, ובבית הספר - של כל אדם באשר הוא אדם ללא קשר לתפקידו.

כבוד האדם בבית הספר הוא הדדי ודו-סטרי וכולל שמירה על כבודו של כל תפקיד מצד כל תפקיד: מורים ביחס לתלמידים, תלמידים ביחס למורים, מורים ביחס להורים, הורים ביחס למורים, חברי הנהלה ביחס למורים וכיו"ב.

"ואהבת לרעך כמוך" ממצה את היסוד הרעיוני של כבוד האדם: לנהוג באחרים כשווים לנו באנושיותם, שונים מאתנו באישיותם, וזכאים בדיוק כמונו ליהנות מזכויות והזדמנויות לחיים אוטונומיים ומלאים של ביטחון ורווחה, התפתחות, הגשמה עצמית ושותפות משמעותית בעשייה החברתית והתרבותית.

כבוד האדם – הפן המעשי

- התנהגות אישית של הצוות - הוויה של דוגמה אישית בהתנהגות התואמת את מה שאנו מצהירים ודורשים (נאה דורש, נאה מקיים), כדלקמן: הקפדה על לבוש הולם של הצוות, הגעה בזמן לשיעורים, לישיבות ולפגישות, הקפדה על תיקון טעות במבחן ולא רק סימון X, החזרת בחינות בזמן, היעדרויות על פי הודעה מראש - וזאת באופן אחיד ועקבי על ידי כל אחת ואחד מהצוות, שמירה על פרטיות מורים ותלמידים.
- ניסוח מדיניות מוסכמת על כלל הצוות (הנהלה, מנהלה, מורים) בנושא שיעורים - ביטולי שיעורים, הוצאת תלמידים משיעורים לפעילויות אחרות.
- ניסוח כללים מוחשיים להתנהגות **כלל המשתייכים לקהילת בית הספר** (ודרכי אכיפה וענישה אחידות) השומרים על קיומו של ערך זה, כדלקמן:
  - ❖ להקפיד על רגישות במגע פיזי (לא כולם אוהבים שנוגעים בהם).
  - ❖ להרים כיסאות בסוף כל יום; להקפיד על ניקיון הכיתות ולסייע בניקיון; לקיים מדי פעם יום ניקיון על ידי תלמידים.
  - ❖ לבסס תרבות דיון: להקשיב לדברי האחר גם כשלא מסכימים לדעתו, ולא להשתיקו; להקפיד על דיבור מנומס ונעדר קללות ולגלוג.
  - ❖ להתנהג בהתאם לחוקי בית הספר.
  - ❖ הגברת ההיכרות האישית בין תלמידים - תלמידים יתנדבו לעמוד לצד/להתחבר עם תלמידים שסובלים מבדידות, מהעלבות ומאלימות - בהפסקות, בשיעורים ובפעילות בית ספרית; להצמיד לתלמיד חדש בבית הספר קבוצה שתלווה אותו (כמו מורה חונך); להיכנס ל"נעליים" של מישהו אחר - לבקר אצלו בבית למשך יום שלם ולהכיר מקרוב את אורח חייו; אירועי בידור להגברת ההיכרות כמו היכרות עיוורת ("דייט בחשיכה").

כבוד האדם – הפן המעשי

- **אינטראקציות בבית הספר** - לקדם ולבסס בין כל באי בית הספר תרבות של דיאלוג אמיתי הכולל הקשבה הדדית כנה ומלאת כוונה להבין את נקודת המבט של האחר - **בין אנשי הצוות לבין עצמם ובין ההנהלה לצוות, בין הורים לצוות, בין מורים לתלמידים, בין תלמידים למנהלה, בין תלמידים לתלמידים.** לצורך כך:
- ❖ להקצות מקום וזמן למיסוד שעות קבלה עקביות של מורים ובעלי תפקידים שיזמנו ויאפשרו מדיניות של "דלת פתוחה" בכל עניין ודבר - בהצלחות כמו בבעיות - בין מורה-מנהל, איש אחזקה-מנהל, מורה-תלמיד, מורה-הורה, מורה-תלמיד-הורה וכדומה.
- ❖ לקיים אינטראקציות מורה-הורה-הנהלה ברגישות רבה כלפי מעמדם וכבודם של כל אחד מ"הצדדים", תוך ניסיון לשקף את נקודות המבט שלהם ולהימנע מתגובות שיפוטיות של כל צד כלפי האחר ללא בירור מעמיק; להעניק "גב" למורים בנוכחות ההורים; להעמיק בליבון בעיות שעולות בשיחה אישית ישירה של מורה-הנהלה, ללא נוכחות הורים - שיחה מכילה, כנה ושקופה שיש בה מקום להענקת משוב (לנקודות חזקות וחלשות כאחד) ולקבלתו מתוך כוונה לתיקון ולשיפור; שיחה בין מורה לתלמיד/ה תיערך לפני כל שיחה בין מורה-הורה.
- ❖ מורים יגבירו ערנות ליחסים בין תלמידים (בשיעור ובהפסקה) כדי למנוע חוויות של בריונות ואלימות; מורים יתייחסו ברצינות ובאופן מפורש למקרים של פגיעה בכבודו של אחר (יטילו עונש חינוכי).
- ❖ לבנות וליישם תכנית עבודה ברורה עם הורים המבוססת על ידע ופרקטיקה יעילה לעבודה עם הורים (השתלמויות וסדנות ייעודיות צוות בלבד, להורים בלבד, סדנות משותפות).
- ❖ לקיים אירועים משותפים להורים-צוות-תלמידים (כמו אירועי קבלת תעודה - פעמיים בשנה, אירועים בנושאים שונים - "ערבי קבלת השונה"- פעמיים בשנה).
- ❖ לבסס תרבות של דיון שוטף בחזון הערכי ויישומו (באמצעות קביעת מסגרת ברורה לכך).

כבוד האדם – הפן המעשי

• אינטראקציות בין אישיות מורים-תלמידים

מורים כלפי תלמידים: הפגנה של יחס אישי טוב של מחנכים ומורים מקצועיים – יחס קשוב, רגיש ומתעניין במצבו הייחודי של כל תלמיד ובצרכיו, וזאת באמצעות הגברת הקשר האישי שיחזק את היחסים בין מורה לתלמיד ויעניק תחושת ביטחון לתלמיד לדבר עם מורה על מה שמפריע לו; הענקת משוב אישי ומותאם; עידוד תלמידים לסייע זה לזה בשיעורי בית, וחיזוק העזרה של מורים לתלמידים חלשים; המורים יקפידו לשוחח עם תלמיד/ה בעניינים שנוגעים רק לו/לה לאחר השיעור; ובמהלך שיעור- יקפידו להתייחס להערות אי הבנה של תלמידים. תלמידים כלפי מורים - לקום כשהמורה נכנסת/ת; להתנדב לעזור למורה כאשר עולה צורך.

• אינטראקציות קבוצתיות בשיעור - לימוד מכוון של תרבות דיון תוך היעזרות בטכניקות המאפשרות התייחסות לדברי האחר מתוך הקשבה מקסימלית; קידום דיון משתף המכוון את המשתתפים להביע דברים **תוך התייחסות** לדברי משתתפים אחרים (למשל, לחזור על עיקרי דברי הדובר הקודם ו/או להביע דברים נוספים תוך התייחסות לנקודת מבטם של משתתפים אחרים); לקיים קשר עין מתמיד עם התלמידים מתוך שאיפה לשילוב מקסימלי של כלל התלמידים במהלך שיעור קבוצתי.

• תכנים - שילוב דילמות חברתיות, מוסריות ופוליטיות מזדמנות מתוך הידע הנלמד על מנת לעורר דיונים ערכיים המדגישים נקודות מבט שונות; לימוד מכוון ומפורש- בניית מערכי פעילות ייעודיים לדיון בנושא כבוד האדם בכל שיעור ושיעור ובשיעורי החינוך, בפעילויות אחר הצהריים (הרצאות, ערבי הסברה) ובמסגרת פעילויות תרבות- בחירת הצגות המדגישות את כבוד האדם.

כבוד האדם – הפן המעשי

- המאפיינים הפיזיים של בית הספר
  - ❖ מרחב - ארגון פינות עבודה ומנוחה שקטות ופרטיות (המיועדות לצוות בלבד כמו חדר מורים ופינת עישון תחומה, והמיועדות למפגש אישי מורה-תלמיד).
  - ❖ ציוד - הימצאות של מערכות מחשוב ראויות וזמינות; הימצאות של ציוד ואמצעים הנענים לצרכים אישיים שוטפים של הצוות (ארונות, כוסות, שתייה); הקמת מרכז למידה בית ספרי להוראה פרטנית ומותאמת.
  - ❖ זמן - הקצאת שעות ברורות לעבודת מורים ותלמידים שלא במסגרת השיעור והכיתה (היום מורים פועלים עם תלמידים בחדר מורים); לבטל לימודים ביום שישי על מנת לאפשר זמן היערכות לקראת שבת (שמירת כבוד היום הקדוש).
- נראות ופרסום - פעילות "עשית משהו בשביל מישהו" בה יציגו התלמידים פעילות עזרה לזולת שעשו.

אחריות חברתית

ערכים מהותיים של אחריות חברתית הם: דאגה, אהבה, רגישות, הקפדה, נתינה, אכפתיות, תרומה, מעורבות, שייכות, התחשבות, הקשבה וכבוד.

אחריות חברתית מתחילה באחריות אישית לתיקון ושיפור חברתי, ולכן לקיחת אחריות על המעשים שלנו משמעותה שינוי החברה למען חברה מתוקנת.

אחריות חברתית מחייבת שוויון והדדיות - ערבות הדדית של אדם לאדם באשר הוא אדם (בכלל זה דאגה של המורה כלפי התלמיד, וגם של התלמיד כלפי המורה).

לאדם אחריות כלפי החברה בתוכה הוא חי, ועל כן יש לו החובה להעניק לה. ההענקה לאחר ולחברה היא זכות לאדם המעניק.

בנוסף לאמור לעיל, השאיפה היא שהאחריות החברתית תיעשה מתוך רצון חופשי.

אחריות חברתית היא דרך חיים; היא מתקיימת בהתנהגות השגרתית של אדם אחד כלפי אחרים בכל רגע נתון, כבדרך השגרה - בלהיות קשוב ומכבד אדם בכל מצב, ובלחזק כל אדם כשווה ערך לאדם אחר (בלי קשר לדתו, מטרותו וכו') ולא לנטוש אותו.

אחריות חברתית היא גם אחריות מוסרית לביסוס צדק חברתי, אחריות אזרחית לביסוס דמוקרטיה הוגנת ומתוקנת, ולאחריות סביבתית להגנת הטבע והבטחת הקיימות הסביבתית.

אחריות חברתית מחויבת לשיפור חיינו וחיי זולתנו.

אחריות חברתית – הפן המעשי

- **התנהגות אישית של חברי הצוות** - צוות בית הספר מהווה מודל לחיקוי ודוגמה אישית למעשים המבטאים אחריות אישית כלפי האחר והחברה. מעשים אלו כוללים:
  - ❖ יחס ופעולה שגרתיים המבטאים אכפתיות כלפי אדם אחר וכלפי הסביבה הפיזית בבית הספר ומחוצה לו, למשל: פינוי כלים שהשתמשתי בהם, הרמת לכלוך שנתקלתי בו, הרמת כיסאות, תשומת לב וייזום פעולות לשמירה על ניקיון ציוד (שולחנות) ואסתטיות של הסביבה (חדרים, מסדרונות).
  - ❖ יחס ופעולה מיוחדים, **כל אחד ואחת מהצוות לפי יכולתו/ה**, שיש בהם מן התרומה לקהילה הקרובה (לשכונתי, למשל), לסביבה הפיזית ולחברה במעגלים נוספים ורחבים יותר.
- **עבודה בצוות** - עזרה ותמיכה הדדיות בקרב חברי הצוות ללא "התחשבות"; מיסוד ויצבות של **ועד מורים** שישתתפו בו ברוטציה חברים מכל צוות המורים; עידוד וקידום של פעולות חברתיות משותפות לצוות.
- **פעולות מורים** - כל מורה ומורה צריך לראות עצמו כבעל עניין לקדם בשיעור שלו וב"חומר הלימוד" שלו פעילות בהקשר חברתי. קידום כזה עשוי להיעשות באמצעות משימות ותרגילים המחזקים את למידת התכנים והבנתם בהקשר החברתי (למשל: ראיון הדור השלישי בהיסטוריה, תרגיל סטטיסטי בנושא אוכלוסיית העיר במתמטיקה וכדומה), ובאמצעות פעילויות של תרומה לקהילה כחלק מתכנית השיעורים ובמהלך יום הלימודים.
- **במסגרת כיתתית**
  - ❖ מתן משימות בשיעורים השגרתיים המזמנות סיוע ותמיכה הדדיים; חונכות אישית בין תלמידים ועבודת צוות לקראת מבחנים; עבודה בקבוצות.
  - ❖ לערוך פעילויות גיבוש כיתתיות (ספורט, טיולים, הצגות).
  - ❖ *לחזק את האחר בכיתה במקרים של כישלון או קושי (או בשעת מחלה- לסייע בהשלמת לימודים); לא לאפשר בידוד חברתי של ילדים.

אחריות חברתית – הפן המעשי

❖ לערוך סדנאות ו/שיעורים מיוחדים בנושאים המחזקים אחריות חברתית, למשל: שיעור ממוקד בנושא מהי אחריות חברתית, סדנאות לגיבוש כיתתי ומיגור תחושת הבדידות, פעילויות ללימוד גישור בין ילדים המאפשר פתרון קונפליקטים, שיעור על מחזור.

❖ עידוד ודרבון תלמידים ליזום בעצמם פעולות חברתיות תוך כוונה לתמוך ולסייע ליישום היוזמות ככל הניתן; לרתום הורים לעידוד ותמיכה בפעולות החברתיות של ילדיהם.

• פעולות משותפות מורים-תלמידים

❖ הקמת גיר גרפיטי "מפוקח" בבית הספר - לתלמידים ולצוות- שיעוד תלמידים לבטא רעיונות ומחשבות חברתיים.

❖ קידום משימות חברתיות התנדבותיות של קבוצות תלמידים, של מורה עם כיתה/קבוצה, של שכבה שלמה מחוץ לכותלי בית הספר, כגון: פעולות בחגים עם ניצולי שואה, הכשרת מדריכי ספורט למעורבות במתקני ספורט הפזורים ברחובות העיר, פעילות בבית חולים ובבתי אבות, צביעת בתי קשישים, משלוח מנות לחיילים, התגייסות לעבודה בבית הספר עצמו, אימוץ כיתה על ידי כיתה, איסוף מזון לבתי תמחוי, חונכות מורים ותיקים חונכים מורים חדשים, מורים חונכים תלמידים, תלמידים חונכים תלמידים (חלשים, חינוך מיוחד) במסגרת של אחד-על-אחד ובמסגרת של קבוצה (למשל, קבוצת מצטיינים מסייעת), ימי התרמה לילדים במצוקה, הפעלות בחגים במקומות שונים, יום תרומה לקק"ל.

❖ "שעה לנפש"- מציאת דרכים להרפיה ושבירת שיגרה, למשל: צפייה כיתתית בסרט ויוגה.

❖ סיוע של מורים לתלמידים אחרי שעות הלימודים.

אחריות חברתית – הפן המעשי

• במסגרת בית ספרית

- ❖ המשך קידום וחיזוק של תכניות ייחודיות קיימות כמו התכנית החברתית, מנוף.
  - ❖ קידום הפעילות החברתית של כל תלמידה ותלמיד בבית הספר, מכל כיתה ותכנית.
  - ❖ פתיחת כל שנת לימודים ביום גיבוש.
  - ❖ הסברה רחבה יותר בנושא האחריות החברתית והמודעות לסביבה.
  - ❖ לערוך ימי שיא בנושאים חברתיים.
  - ❖ להתקין פחי מחזור.
  - ❖ תלמידים יקפידו לא ללכלך את סביבתם.
  - ❖ לאכוף את חוק השחתת רכוש בבית הספר.
  - ❖ תחזוק צמחיית בית הספר.
  - ❖ ייזום תכנון והקמה של קפיטריה/חדר אוכל עם מקומות ישיבה.
- נראות ופרסום - יצירת מסגרות, פורומים וערוצים לפרסום שוטף של הפעולות החברתיות השונות הנערכות בבית הספר במסגרת תכניות רוחב, תכניות כיתתיות או פעולות יחידים - של מורים ותלמידים כאחד; עריכת סקרים בנושאים החברתיים.
- ארגון התלמידים - המשך חיזוק שילוב התלמידים מהחינוך המיוחד (בכיתות נפרדות (? ובכיתות הרגילות); קיבוץ מקסימלי של תלמידים בקבוצה חברתית אחת שתלמד יחד ככל האפשר עם אותם תלמידים - ארגון כזה יאפשר חיזוק של אחריות הדדית בתוך הקבוצה ועזרה הדדית מתוך היכרות טובה ועמוקה של חבריה.

מצוינות אישית

מצוינות מבטאת פיתוח והגשמה של יכולות ונטיות שגלומות ביחיד והיא אישית חובקת תחומים שונים בחייו של האדם ומייחדת אותו מהכלל: מצוינות ערכית (" להיות אדם מוסרי"), מצוינות חברתית (לקיים יחסים בין אישיים איכותיים, לעזור לזולת), מצוינות רגשית (יכולת תוך-אישית גבוהה), מצוינות לימודית, מצוינות אומנותית, מצוינות בשדות מגוונים (למשל, גינון וספורט).

כל אדם עשוי להחשיב תחום מצוינות מסוים כחשוב עבורו יותר מתחום מצוינות אחר, וכל אדם עשוי להגיע למצוינות כמושלמות בתחום מסוים, גם אם הוא לא מוגדר באופן קולקטיבי אלא מסומן כמטרה אישית שאדם מאמין שיוכל להצליח להשיגה בצורה הטובה ביותר.

רכיבים מולדים של מצוינות בתחומים מסוימים ניתנים להכוונה ולפיתוח.

לתהליך ההתפתחות של האדם בתחום מצוינות כלשהו ערך רב ביותר, ועל כן מצוינות לא נמדדת באמצעות ציונים בלבד הניתנים על תוצאת התהליך ("מצוינות איננה רק ציונים"), אלא גם באמצעות השאיפה להצטיין בתחום כלשהו, המוטיבציה להצטיינות, ההשקעה בפיתוחה וביטויה כלפי חוץ.

למצוינות אישית ערך פנימי עבור האדם עצמו, וערך חיצוני עבור החברה ה"נהנית" ממצוינותו; כל אדם יכול להגיע למצוינות בתחום כלשהו שבו נמצאה יכולת פוטנציאלית למיצוי אישי, וזאת כאשר היא נמדדת כ"טוב ביותר" שאדם יכול לעשות בתחום מסוים וביחס לעצמו.

למצוינות אישית תרומה חיובית להתפתחות הכוללת של האדם - היא מחזקת את האמונה העצמית, ומובילה להישגים טובים בתחומים נוספים - לימודיים וחברתיים.

מצוינות אישית – הפן המעשי

- יעד בית הספר - להרחיב את תחומי המצוינות בהם ניתן ללמוד ולהתפתח במסגרת בית הספר - בחטיבת הביניים ובתיכון, תוך הדגשת המסר של שאיפה למצוינות בתחומים אלה כמו בתחומים של מקצועות הלימודים; להרחיב את תחומי התרבות והספורט; לשדרג את הכיתות באמצעים וציוד בהתאם לתחומי המצוינות; להקים חדר כושר.
- תקציב - להקציב אחוז מסוים (10%?) מתקציב בית הספר להתפתחות התלמידים בתחומי מצוינות שונים (למשל, מיתוג של ענף ספורט מסוים, תמיכה בהשתתפות בתחרויות).
- התנהגות אישית של חברי הצוות
  - ❖ תהליך התפתחות של מצוינות בתחומים שונים בקרב חברי הצוות מהווה דוגמה לאופן שבו ניתן לקדם מצוינות אישית; לעשות בעצמנו את מה שאנו רואים בו ערך.
  - ❖ לשאוף למצוינות בהוראה, בכל שיעור ובכל כיתה באמצעות שיפור כישורי הוראה (הדרכת מורים: ללמוד איך "ללמד לחשוב, לחקור, ללמוד ולהתפתח", ללמוד כיצד לשלב בהוראה סוגים שונים של עבודה עצמית של תלמידים, ולא רק באמצעות כלים טכנולוגיים).
- במסגרת כיתית
  - ❖ חיפוש מכוון של נקודות חוזק אצל תלמידים והתייחסות אליהן; עידוד וחיזוק מפורש ומכוון של תלמידים להצטיין בכל תחום באמצעות הצבה בהירה של שאיפות ומטרות - "כל אחד יכול להצטיין – לא דווקא בתחום הלימודי"; הגברת שיעורי חינוך המוקדשים לעידוד ופיתוח מצוינות אישית בתחומים שונים.
  - ❖ עידוד, חיזוק ותמיכה בתהליך השגת המצוינות, גם ברגעי משבר וכישלון (למשל: לעודד השתתפות בתחרויות כאלה ואחרות בכל שלב ורמה בתהליך, תוך ליווי שוטף באמצעות חונך בוגר או מורה).
  - ❖ העברת מסרים גלויה וברורה של אמונה ביכולת, חיזוק תחושת הערך העצמי והמסוגלות העצמית.

מצוינות אישית – הפן המעשי

- ❖ להקדיש שיעור בשבוע לתחום מצוינות של תלמיד/ה מהכיתה.
- ❖ הרצת נציג מכל כיתה לקידום מצוינותו בתחום שבחר תוך תמיכה של בית הספר.
- ❖ לגוון את שיטות ההוראה בדרכים המותאמות למצוינויות שונות (למשל, ללמד בתנועה).
- ❖ פעולות תלמידים במסגרת הבית ספרית
- ❖ המשך וחיזוק של פרויקטים מיוחדים המחזקים ומפתחים תלמידים בתחומי מצוינות שונים כמו 'משצים צעירים'.
- ❖ עידוד הורים לתמוך ולעשות כל שביכולתם, בשיתוף עם בית הספר, לתמיכה במיזמי יכולות הילדים בתחומי המצוינות שלהם (למשל, בשירה).
- ❖ להקים מסגרות ולארגן אירועים לביטוי כלפי חוץ של מצוינויות שונות כמו ריקוד, סטנד-אפ, משחק וענפי הספורט השונים במסגרת ימי כישרונות, במסגרת פעילות הרקדה, במסגרת תחרויות פנים וחוף וכיו"ב; לעודד ניצול של משאבים בסביבה כמו חוגים, מתנ"ס, פרויקטים; לעודד חונכות אישית בין תלמידים עם מצוינות דומה.
- ❖ הצעות לפרויקטים חדשים: חונכות בין תלמידים; ייזום, בנייה ויישום של פרויקטים שונים על ידי תלמידים (הקמת מרכז לניהול פרויקטים); תלמידים "מורים" (מעבירים שיעורים); סדנות כתיבה ועיתון; סדנות העשרה בנושאים שונים (בישול, למשל) שינחו אותם גם מומחים בתחום; פרויקט מנהיגות חברתית; הקמת מערך חוגים בבית הספר; עידוד יוזמות תלמידים בימים בית ספריים (כמו ביום ספורט - עידוד הצעות לפעילויות); שיתוף מקהלת בית הספר בתחרויות; לימודי שפות נוספות (צרפתית, ספרדית...).
- ❖ חשיפה של כל המקצועות הנלמדים בחטיבה העליונה בפני תלמידי חטיבת הביניים.

מצוינות אישית – הפן המעשי

הערכת תלמידים

- ❖ בנייה ויישום של מערך הערכת תלמידים לא רק ביחס לאחרים אלא גם כל תלמיד ביחס לעצמו (כדוגמת תהליך ההוראה-למידה-הערכה בחינוך המיוחד), וכמו כן ביחס לתהליך (כדוגמת שיעור ספורט), ואף לא רק כהערכה מסכמת בסוף התהליך; הקמת מסגרת תומכת המחזקת ערך עצמי באמצעות סדנות שונות.
  - ❖ בנייה ויישום של הערכה תהליכית מפורשת ומוחשית, במילים ולא [רק] במספרים, המשקפת לילדים בכל שלב את מצבם לאורך התקדמותם בתחום המוערך.
  - ❖ מתן הזדמנות שנייה באמצעות מבחן חוזר; לאפשר עריכת מבחן חוזר אחד במקצוע שנבחר - פעם אחת בכל מחצית; לאפשר קיום מבחנים בשעות הבוקר (או) בשעות נוחות שבהם מרוכזים יותר.
  - ❖ הקצאת מקום בתעודה על הערכת הפעילות של תלמיד/ה בתחומי מצוינות נוספים לתחום הלימודי.
  - ❖ פרסום ונראות של הישגי מצוינות בתחומים השונים (למשל, שילוט במרחב, מופע כישרונות שכבת/בית ספרי רב תחומי).
- ארגון הזמן - הקצאת זמן ברור לפיתוח תחומי מצוינות נוספים (ולא רק בתחום הלימודי) בשכבת התיכון (מגבלת הזמן בתיכון לעומת הזמן המרווח יותר בחטיבה); ארגון מחדש של שעות במהלך יום לימודים לטובת שיעורים לתחומי המצוינות השונים; הוספת שעות להכללת תחומי מצוינות נוספים.
  - ארגון תלמידים - חלוקה לכיתות (העשרה) לפי תחומי מצוינות; ארגון מחדש של התלמידים ליצירת כיתות קטנות יותר.

מצוינות תרבותית

מצוינות תרבותית של אדם היא תכונה אנושית רחבה בעלת שני

ממדים: ממד צר וממד רחב.

הממד הצר מתייחס להישג או לאיכות גבוהה של אדם בתחום תרבותי כלשהו (אומנותי כמו מוסיקה, מחול ודרמה או מדעי או אחר), וליכולתו של האדם לפתח את הייחודיות שבו בכל תחום תוך שיתוף עם/והשפעה על אחרים.

הממד הצר מתייחס גם להתנהגות נאותה של אדם - יכולתו לנהוג בדרך ארץ ועל פי הנורמות האנושיות הבסיסיות של אכפתיות, דאגה, עזרה, אדיבות, נימוס וכבוד לזולת (ובכך להיות "מתורבת" כלפי עצמי וכלפי סביבתי).

הממד הרחב מתייחס לחשיפה, היכרות, הבנה הבנה, העשרה והשראה במעורבות או באינטראקציה עם היצירה האנושית לדורותיה – הן של תרבותו (תרבות משפחתו, קבוצתו, קהילתו ועמו) והן של תרבויות אחרות. במפגש עם נכסי התרבות בכלל והתרבות המופתית בפרט (בהגות, במדע, באמנות, במוסר, במשפט, בספורט, בהגנת הסביבה וכדומה) יכול אדם להעשיר את אנושיותו, להרחיב את השכלתו ורגישותו, ולסגל לעצמו סטנדרטים גבוהים ונורמות נאותות של חשיבה, התנהגות ורגישות – ובכך להתקדם למצוינות תרבותית.

מצוינות תרבותית כוללת בתוכה איכויות כגון חשיבה עצמאית ופורייה, התייחסות רגישה ואמפתית לאחר, משמעת עצמית, אחריות חברתית, והתנהגות הוגנת, פלורליסטית וסובלנית עם אחרים.

מצוינות תרבותית – הפן המעשי

• ארגון התכנים והזמן

- ❖ העמקת התוכן הנלמד על ידי למידה רב תחומית ממגוון נקודות מבט (דרך מגוון תחומים, תרבויות, פרספקטיבות, תפישות וערכים), למשל: היסטוריה דרך מתמטיקה, תרבויות עמים דרך נושא המחזה באנגלית, רטוריקה ולימודי שוק ההון בלימודי הלשון, מגדר בהיסטוריה).
- ❖ התייחסות מכוונת לתכנים הנלמדים דרך נקודות המבט התרבותיות של תלמידי בית הספר.
- ❖ מתן תשומת לב מכוונת לאירועים של תרבויות שונות בלוח השנה (כמו התוודעות לברכות החג הנהוגות).
- ❖ הקצאת זמן ברורה בשיעורים לדיונים עמוקים, גם פוליטיים, המזמנים שאילת שאלות, התחבטות בנושאים קונפליקטואליים וחשיפה למגוון דעות.
- ❖ *שילוב שיעורי העשרה בתחומים מגוונים (תקשורת, עיצוב, קולנוע, בישול...); המורים לספורט יעבירו בכיתות שיעורים עיוניים.
- ❖ שיעורי תגבור גם למצטיינים שמתקשים.

- פעולות תלמידים בכיתה ובבית הספר - מתן הזדמנויות לביטוי אישי של כל תלמידה תלמיד במגוון תחומים, דרכים ואמצעי תצוגה ופרסום; זימון של מגוון התנסויות ממשיות של תלמידים במגוון תחומי עניין ללא קשר למידת כישוריהם וכישרונותיהם; זימון מצבים של עזרה הדדית בין תלמידים; בוגרים מסייעים לתלמידים צעירים; הורדת התלבושת לפחות בימי שישי.

• אירועים בית ספריים

- ❖ הדגשת החשיבות שבית הספר רואה בקיום אירועים השונים כמו הצגות בית ספריות והצגות מוזמנות, ימי נושאים וכיו"ב **באמצעות נראות ופרסום** (באופן פיזי באמצעות המרחב לפני האירוע [כמו פרסום בלובי בית הספר], ובשיחות הכנה בפורום כיתתי לפניו).
- ❖ עדכון צוות המורים של התלמידים הפעילים באירועים שונים ותמיכה בהם; עידוד תלמידים להשתתף בטקסים השונים שבית הספר עורך.

מצוינות תרבותית – הפן המעשי

❖ הצעות לאירועים : פעילויות רב גילאיות בהפסקה (שירה, ריקוד), "שבת תרבות", הרקדות, טורנירי ספורט (עם בתי ספר אחרים, הקמת נבחרות ייצוגיות, הקמת קבוצות מעודדים), חידונים, מחנה קיץ בדואי - יהודי, הזמנת אנשים חשובים כמו שופטים ואנשי דת למפגשים עם תלמידים, אירועי חגים (יום נטיעות, תחרות תחפשות...), ערבי שורשים, סמינרים בשישי-שבת למעוניינים.

● הסביבה הפיזית - הקפדה על ניקיון בית הספר ושמירה על חזותו תוך בחינת אמצעים להפחתת הוונדליזם והענשה כלפי משחיתי רכוש ("סביבה שמאפשרת מצוינות תרבותית").

● פעולות מחוץ לבית הספר

❖ פעולות של צוות ותלמידים יחדיו, ושל צוות לבד - טיולים, יציאה משותפת לסרטים, להצגות, למופעים ולהרצאות של אמנים ואנשי רוח וחברה ולמוזיאונים (לשלב יציאות וביקורים כאלה גם במהלך טיולים שנתיים).

❖ ביקור בבתי כנסת, בבתי משפט, בגופים אקדמאיים ; ארגון ימי נופש לצוות.

❖ *עידוד תלמידים לפעילות בתנועת נוער (כמו הצופים).

● הדרכת מורים - הכרה ושימוש בדרכים שונות (גם מתוקשבות) המאפשרות התייעלות של תהליכי הוראה-למידה והעשרתם.

● משאבי פנים - שילוב מערכות מולטימדיה כמו לוחות חכמים.

● שילוב משאבי חוץ - אנשים וחברות (מעצבי אופנה, "דוגמני" רישום, חברות פרסום ספרים...); קישוט בית הספר ברעיונות וציטוטים של אנשי תרבות מתחומים שונים.

זהות יהודית ופלורליסטית

זהות יהודית פלורליסטית מכילה שני מרכיבי זהות עיקריים - זהות יהודית וישראלית, וזהות של אדם בעל השקפת עולם פלורליסטית, הומניסטית ודמוקרטית.

זהות יהודית מחזקת את הקשר השורשי של האדם ואת תחושת שייכותו לעם היהודי ולתרבות היהודית - למסורת ולמורשת העבר ולתרבות ההווה על כל גווניה וביטוייה, ותוך זיקה לתרבויות אחרות.

תחושה חזקה של קשר ושייכות מעצימה את מחויבותו של האדם לשמירה על זהותו היהודית והישראלית.

זהות פלורליסטית של אדם משקפת הכרה ביופי, בטוב ובריבוי התרבותי בעולם; היא מסוגלת להכיל כל גישה, השקפה, עמדה או תרבות אחרת באופן שוויוני, סובלני, פתוח ומכבד המאפשר להן דרכי ביטוי מגוונות; אדם בעל זהות פלורליסטית שומר על זהותו הייחודית ומגלה פתיחות, רגישות וסובלנות כלפי כל אדם אחר באשר הוא אדם.

זהותו הפלורליסטית של אדם מחייבת אותו לשמור על ההכרה בזכותן של קבוצות תרבותיות אחרות, יהודיות ולא יהודיות, לשמור על זהותן הייחודית; המחויבות לזהות פלורליסטית מחייבת בו בזמן גם שמירה על בסיס ערכי משותף.

זהות יהודית ופלורליסטית – הפן המעשי

• תכנים

- ❖ היכרות רחבה ומעמיקה עם ארון הספרים היהודי של תלמידים וצוות כאחד, וחשיפה לארון הספרים של תרבותיות נוספות כמו חשיפה לברית החדשה והקוראן (נדרשת בנייה של דרכי היכרות וחשיפה ייחודיות בחטיבת הביניים ובחטיבה העליונה).
- ❖ הרחבת החשיפה וההיכרות המעמיקה עם תכנים אלה משיעורי התנ"ך והחינוך אל עבר כל שיעור שגתי אחר (למשל: על ידי שימוש בתנ"ך בשיעור שאיננו תנ"ך), ואל עבר פעילות או אירוע מיוחדים (כמו אירועי חגים ומסורת כשנת בר המצווה).
- ❖ קידום תהליך הוראה-למידה אינטר-טקסטואלי המחבר תכנים מגוונים באופן **מתוכנן או מזדמן**, למשל: בנייה מאורגנת של מערכי הוראה-למידה המזמנים חיבור בין טקסטים, למשל: בין טקסטים מהתנ"ך, מהספרות, מהאזרחות ומההיסטוריה, וניצול הזדמנויות של אירועים תרבותיים (חג הקורבן או הסילבסטר) להעמקת החשיפה וההיכרות עם ארון הספרים התרבותי הלא יהודי.
- ❖ שיעורים מכוונים בנושא הזהות היהודית והפלורליסטית בשיטות פורמליות ובלתי פורמליות, למשל: העמקה עם המורשת היהודית (לדוגמה, בנושא המזווה; חשיפה מכוונת לתרבויות דתיות השונות - פולקלור (מוסיקה, לבוש, מזון), מנהגים, חגים, מצוות, טקסטים וחפצי דת (הכרת הקוראן, הברית החדשה, לחם הקודש, תפילות); הזמנת תלמידים, יהודים ולא יהודים, להציג את תרבותם וסיפור משפחותיהם האישי בארץ ישראל; העמקת הידע התרבותי הדתי המגוון באמצעות פעילויות משחק - חידונים, חבילה עוברת, טריוויה, חפש את המטמון).
- ❖ רגישות לתלמידים לא יהודים באמצעות עידודם להביע דעתם בנושאים מן היהדות.
- ❖ ציון חגים ומשמעותם בעיתון בית הספר.

זהות יהודית ופלורליסטית – הפן המעשי

- ארגון הזמן - הקצאת פרק זמן ברור ומשמעותי לעיון בטקסטים שונים בכל שיעור המבוסס על למידה מטקסטים (במיוחד בחטיבת הביניים); הקצאת פרק זמן קבוע בפתיחת **כל שיעור** לדיון אקטואלי קצר; יצירת מסגרת מתוכננת ל"שעה יומית אקטואלית" בנושאים יהודיים ובנושאים אוניברסאליים; יצירת מסגרת קבוצה ל"שעה חודשית" על תרבויות לא יהודיות.
- ארגון המורים - שילוב של מורים שונים בעלי מומחיות בנושאים שונים במסגרת הוראת מחשבת ישראל בחטיבת הביניים; שילוב מורים מרקע דתי שונה בצוות המורים.
- אירועים בית ספריים
  - ❖ קבלת שבת מדי יום שישי.
  - ❖ חיזוק והרחבה של אירועי חגים, מסורת, מורשת ופולקלור (למשל, הליכה משותפת לבית הכנסת בחג מתן תורה ובשמחת תורה).
  - ❖ הצעות נוספות: "אירועי אקטואליה" - קביעה של מסגרות זמן ברורות לדיונים רבי משתתפים בסוגיות אקטואליות מחיי המדינה, ובנושאים שוטפים, כגון: ערבי "פרשת השבוע", סדנות או "בתי מדרש" משותפים לצוות, לתלמידים ולהורים לעיון משותף בטקסטים שונים, חידונים לכלל בתי הספר, פעילויות מתוכננות בהפסקות; הגברת הפעילויות לקראת הגיוס לצבא.
  - ❖ מפגשי תלמידי בית הספר עם תלמידים/בתי ספר לא יהודים.
- פעולות מחוץ לבית הספר - העמקת מערך הטיוולים לאתרים יהודים, נוצרים ומוסלמים בליווי מדריכים מומחים; יציאות מרובות לסרטים ולהצגות העוסקים בתרבויות ובדתות שונות.
- שילוב משאבי חוץ - הזמנת אנשים לאירועים שונים ולהעשרה ייחודית בתחום תפקידם/מומחיותם (דמויות מפתח מן ההיסטוריה, אנשי דת...).
- התנהגות אישית של חברי הצוות - הקפדה על רישום תאריך עברי לצד לועזי (ללא הכרח התלמידים לעשות כך), וציון מכוון של אירועי מסורת ומורשת שונים.
- הדרכת מורים - בנייה של מערך השתלמויות ממוקד בנושאים הרלוונטיים לערך הזהות היהודית הפלורליסטית. סביבה פיזית - הקמה של לוחות תצוגה בספרייה ובכיתות; תערוכת פוסטרים מתחלפת מדי חודש; קביעת יותר מזוזות.

בית ספר הרב תחומי רמות באר שבע
 חורט על דגלו חזון

קהילה מחנכת

לכבוד האדם,

לאחריות חברתית,

למצוינות אישית,

למצוינות חברתית

ולזהות יהודית פארליסטית

